

BAETICA NAVIGATIO

REGIUS CANALIS FERNANDINUS

EPOS.

M.D.CCC.XVI.

HISPALI: APUD ANASTASIVM LOPEZIUM.

BAETICA NAVIGATIO

REGIUS CANALIS MANDINUS

..... Sive receptus
Terra Neptunus classeis Aquilonibus arcet ,
Regis opus ; sterilisve diu palus , aptaque remis
Vicinas urbeis alit , et grave sentit aratrum ;
Seu cursum mutavit iniquum frugibus amnis ,
Doctus iter melius . . . . .

Horatius Epistola ad Pisones vv. 63-66.

M.D.CC.XVI

MUSEUM ANASTASII LOPEZII

(4)
Dives aquis, lenisque fluens ab origine Baetis
Percelebres urbes, praeclara et moenia lambens
Exultabat ovans, praescriptos noscere cursus
Indignans, unum cunctis imponere legem
Fluminibus meditans, atque unum sceptrum tenere.
Sic Annam, Durium, sic contemnebat Iberum,
Auratumque Tagum, Turiam, rapidumque Salonem;
Scilicet assuetus ripas, atque exhorrescere vallum,
Septaque, et objectas pilas, molesque potentes,
Gaudens pro lubitu latos se effundere in agros
Tecta trahens secum, sata laeta, boumque labores,
Undique grassantis exercens jura tyranni.

Vandalica at tellus, qua non foecundior ulla,
Nulla magis dilecta Deo, sub sidere cujus
Fama est Elysium positum, sedesque beatas,
Nunc inculta jacet, nec justo foenore fructus
Reddit, jamque avido non parent arva colono,
Quando non humor sitientes irrigat agros,
Salubres latices profundens prodigus amnis.
Gramina nec pratis, sicut ante, herbosa virescunt,
Pascua nec pecori praestant, aërentibus herbis,
Insuaves baccas pallens producit oliva,

Pomaque non patulis extant pendentia ramis.

Et dum tentat iter sinuoso gurgite nauta,

Segnius ad portum ducit, navesque reducit,

Navigat et multis oneraria cymba periclis.

Ast urbi egregiae, et genti quod numen amicum

Semper adest, proutum moestos avertere casus,

Spectatis virtute viris, et amore, fideque

Conspicuis celeres sensus in pectora misit,

Naviter ut coëant, justo se et foedere jungant.

Arrisit gravibus sociis sententia, et omnes

Conveniunt dicto citius, remque ordine pandunt.

Tunc senior, sed mente valens, linguaue Savedra

Attollens placidam cano de vertice frontem,

Nestoreo eloquio, verbis his fatur amicis:

„Belgicus, ah! potuit tantos prosternere montes,

„Et potuit constans udas siccare paludes,

„Contrahere et lymphas, cinctoque inferre canali,

„Post Cerere, et Baccho Batavos ditante carina;

„Baeticolae at soboles, supremo grata Tonanti,

„Clementi coelo, terra uberiore fruentes,

„Non poterunt Baetim tam justae subdere legi?

„Galliane effecit, mutent ut flumina cursum,

„Jussa novas intrare vias, auctore Riqueto,

„Herculeos vincens, nunquam defessa, labores;

„Et potuit, mirum! per prodigiosa locorum

„Intervalla, mari gemino ut commercia praestent;

»Baeticolae et trepidant tales descendere in ausus?
 »Et Pignatelli, quo Aragonia gaudet alumno,
 »Comprimere, et fraenis potuit compescere Iberum;
 »Ignotas ratibus calles tellure sub ima
 »Effodiens, structo ponte, indignante Salone,
 »Atque suos, oculis, aperit, mirantibus, agros,
 »Delicias, Pomona, tuas, tua gaudia, Flora;
 »Accola sed Baetis tacitarum lapsus aquarum
 »Non poterit faciles in rectum ducere gyros?
 »Romulidum monumenta docent, Italica monstrat
 »Ruderibus vastis, arabumque illustria signa,
 »Ars quantum valeat, quantumque industria possit,
 »Si labor assiduus, si non constantia defit.
 »Est vobis census, nomen, mens alta, voluntas,
 »Atque immortalis vos pungit gloria famae:
 »Ergo morae absistant, operique accingite tanto.

Vix ea fatus erat, placidum cum murmur in omni
 Concilio resonat, laudisque incensa cupido.
 Assensere igitur cuncti, et mandata dedere,
 Protinus ut jaciant operis primordia magni.

Hispalis in tractu posita est, nec distat ab urbe,
 Insula, quam nostri dudum dixere *Minorem*,
 Captiel antiquo, non noto nomine, dicta,
 Quae armentis, raro et pecori vix pascua praebet,
 Pinguedine excellens, culturae aptissima terra,
 Quam longo spatio tumidus circumfluit amnis,

Sic cursum remorans, valde vexansque carinas.
 Huc placuit primos operis conferre labores,
 Hac etiam cursum lymphis aperire patentem.
 O virtus! quid non illustria pectora cogis!
 Quid non vincit amor, flagrans aut cura salutis!

Jamque dies decreta aderat, quando aethere aperto
 Tollitur Ara Deo, qua offertur victima pura,
 Votaque funduntur, thureque altare calescit,
 Quo utilia Omnipotens clemens incoepta secundet.
 His rite exactis, fundamentisque locatis,
 Aggrediuntur opus, curvo captoque ligone,
 Effodiunt fossas, glebae jactantur in auras,
 Scissaque tunc primum sensit sua viscera terra.

Phoebe et jam bino cursu trajecerat axem,
 Cum socii statuunt coeptos lustrare labores,
 Currenti ut stimulum, figant et spicula pigris,
 Et contemplantur steriles sine limite campos,
 Horrentes dudum spinis, fructuque carentes,
 Mox oleas, flavas messes, frugesque daturus;
 Pomaque, quae Hesperidum vincant nascentia in hortis,
 Si agricola assiduus proscindat vomere terram,
 Nec stertens jaceat molli resupinus in herba.

Convenere igitur Patres de more vocati,
 Velivolamque ratem, portu quae erat ante parata,
 Conscendunt, alacres, camerata in puppe sedentes,
 Impulsa et remis prono delabitur alveo.

Lunaque jam medium cursu pulsabat Olympum,
 Cum juxta Coriam projecta est anchora puppi;
 Hic captaturi requiem, blandumque soporem.
 Sed vix, Tithoni dimisso, aurora, cubili,
 Splendebat coelo, stellis, rubicunda, fugatis,
 Cum lectis omnes, vigili stimulante Savedra,
 Surgimus, et rursus peraratum findimus aequor.

Captiel ecce oculis apparet proxima nostris:
 Ardentes comites ignotam noscere terram
 Ad proram puppimque citi conscendere pugnant,
 Unde novas spectare casas, et rustica tecta,
 Insulae et incultae possint penetrare recessus.
 Captiel ast omnes laeto clamore salutant,
 Et properant plantas vicina figere ripa,
 Optata et tandem socii potiuntur arena.

Extemplo tendunt omnes, quo plurima turba,
 Atque manus juvenum duro distenta labori,
 Pars terram fodiens curabat ducere callem,
 Pars levibus plaustris divulsas tollere glebas,
 Praeruptosque aditus, ductum rivoque parare,
 Pars tabulas, et ligna, trabes, caementaque ferre.

Hoc primum studium, sed cantu ut cetera digno
 Complecti valeam, inspiret non flavus Apollo,
 Non Musae, aut Helicon, alta aut Parnassia rupes,
 Sed, mi Infantado, seu te praesentia Regis
 Dilecti teneat, sanctus teneatve Senatus,

Seu te distineant saevi exercitia Martis,
 Sive domi retinent pressi alto corde dolores,
 Adsis, oh! placidusque juves audacia coepta!
 Sic celer et sospes fortunata arva revisas!
 Sic opus incoeptum foveas, faveasque canali!

Vix matutinas medius sol sparserat umbras,
 Cum juvenes gomphis annectunt stupea vincla,
 Et pansis tollunt subito tentoria velis,
 Inque tabernaclo Fernandi Regis imago
 Figitur, insigni posthac ducenda triumpho.
 Interea vastos rumor pervaserat agros,
 Effigiem Regis propria consistere terra.
 It coelo plausus, Fernandi nomen ad astra
 Tollitur, aspectum Regis, faciemque videre
 Ardentum: precibus coetus sponte annuit istis.
 Omnes tum socii monstrant se passibus aequis
 Ire tabernaculum, solemni et ducere pompa
 Fernandi effigiem, tantumque diem sancire sacratum.
 Militia imprimis, cui dat Cantabria nomen,
 Castrorum more incedit, non agmine longo,
 Fulmineis armis, gladio et succincta minaci.
 Coetus subsequitur, quosque invitaverat ante
 Concelebraturos jucundum, ac nobile festum.
 Praesidet huic pompae placida gravitate Savedra,
 Effigiem Regis gestans, cui proximi adhaerent
 Eximii virtute duces, duo fulmina belli.

Haec inter numerosa cohors quae intenta labori
 Paulo ante extiterat, duris instansque lacertis,
 Emergens fossis apparet margine in alta,
 Linea in obliquo, sed longo tramite ducta.
 Tunc hastis longis, instrumentisque laborum
 Fasciolas nectunt rubras, et lintea picta,
 Et vana his signis exultat, guadet, ovansque
 Clamat: "Iö, Fernande, diu per saecula vivas."
 Jamque triumphalis Regis gratissima imago
 Constiterat prima, Captiel quam struxerat, aede
 Spectanda haud luxu, sed simplicitate decora,
 Impiger et Praeses suprema in sede locarat,
 Cum placidos vertens oculos, vultumque serenum
 Regis ad effigiem, facili est sic ore locutus.

"Quando opus auspiciis tantis, Rex optime Regum,
 "Exorsum, et constans hucusque obstacula vicit
 "Maxima naturae, monstris post terga revinctis;
 "Quid non sperandum, ductore atque auspice Rege?
 "Macte animis igitur, felici ac omine perge
 "Et tibi, et Hesperiae meritas portendere lauros.
 "Laus haec est servata tibi, atque est gloria tanta
 "Debita Baeticolis, merces, et meta laborum.
 "Aurea jam video ad nos redeuntia regna,
 "Sudantes quercus mella, et manantia lacte
 "Flumina, et arboreos foetus, ridentiaque arva."

Talia flammato promenti ex corde Savedra,

Conanti et breviter Regis percurrere laudes,
 Os ardens praecludit amor, vox faucibus haeret,
 Ferventi alloquio spectantium pectora mota
 Solvunt se in plausus, lacrimae grata ora decorant.

Excitus campo clamor, clamore resultant
 Ripae, laudato, ac repetito nomine Regis:
 Nec contenta cohors speciem se effundere in omnem
 Laetitiae, conjuncta ruit, dein ordine longo
 Ante domum sistit campestri veste superba,
 Huc illuc signa attollens, cerealiaque arma.
 Simplicibus verbis, sincero et corde salutat
 Regem, cui tum vota facit, tum fausta precatur,
 Callaica, et ducit choreas, resonante cicuta.

Post haec conjuncti socii, comitesque fideles,
 Quod nomen figant coepto, titulumque canali,
 Pendent ancipites: sententia fertur, ut ille
 Sit Fernandinus Regali a nomine dictus.
 Ilicet hoc nomen sociis, titulusque probatur,
 Inscriptumque volunt patrio hoc in marmore, et albo,
 Ut memoranda, dies sit consignanda lapillo.

Et jam plus coeli sol medium currebat orbem,
 Cum bene dispositis fit signum accumbere mensis,
 In quibus escarum copiam, diversa palato
 Haud alimenta licet rapido describere versu.
 Talia non vidit certe convivia Captiel,
 Nec sic libatum ventri, patrique Lyaco;

Pontificum coenas ¹ superat nam Baetica mensis.

Postquam exempta fames epulis, ac pectora puro

Incaluere mero, pateras et vina coronant,

Et Ferdinando bis terque quaterque vocato,

Crateras vacuant, generosi et pocula Bacchi.

At sol occiduas jam festinabat ad undas,

Ad navim cuncti, sed lentis passibus ibant

Vela ex adverso fluvio cursumque daturi.

Provecti pelago vario sermone trahebant

Tempus, mulcentque viam bona verba, jocique.

Sic felix portum tetigit bene ducta carina:

Discedimusque, vale dicto, et contendimus urbem.

---

¹ Absumet haeres Caecuba dignior
 Servata centum clavibus, et mero
 Tinget pavimento superbo,
 Pontificum potiore caenis.

(11)
D . O . M .

QVOD . V . IDVS . AVGVSTI

ANNI . M . D . CCC . XVI

IN . ANTIQVISSIMA . INSVLA . CAPTIEL

SOLEMNI . SED . SIMPLICI . POMPA

FERDINANDI . VII . CATH . REG . IMAGO

E . MILITARI . TENTORIO . AD . PVBLICAM

NASCENTIS . COLONIAE . LIGNEAM . DOMVM

A . BENEMERENTIBVS . BAETICAE . NAVIGATIONIS . SOCIIS

DEDVCTA . ET . HONESTA . SEDE . LOCATA

QVOD . RECENS . CANALIS . AGGERIBVS . RVPTIS

ET . IN . ALTVM . EXIGVO . TEMPORE . CAVATVS

COMMVNI . CONSENSIONE . PLAVSV . ET . LAETITIA

FERNANDINI . NOMINE . DONATVS . SIT

IN . BONVM . FAVSTVMQVE . CERTAE . FELICITATIS

AVGVRIVM . ET . IN . AETERNAM . IVCVNDISSIMI

DIEL . MEMORIAM

H . M . D .

A. D. O. M.

Por haber sido conducido
En la antiquísima Isla de Captiel
El día nueve de Agosto del año de 1816
El Retrato de nuestro Católico Monarca
El Señor Don Fernando Séptimo
En solemne, aunque sencilla pompa
Desde una tienda de campaña
A la Casa de la Diputacion
De la naciente Colonia,
Y colocado en el lugar mas digno
Por los Beneméritos Vocales
De la Junta Conservadora
De la navegacion del Guadalquivir,
Cuyo canal abierto y excavado en muy corto tiempo
Hasta una profundidad considerable,
Fue ennoblecido con el nombre
Del *Real Canal Fernandino*
En feliz y venturoso agüero
De su segura prosperidad,
En eterna memoria de tan lisongero día
Por aclamacion, alegría, y consentimiento general

D. E. M.